

Smreka in jelka v naših gozdovih

prof. dr. Robert Brus

Oddelek za gozdarstvo in obnovljive gozdne vire pri Biotehniški fakulteti
robert.brus@bf.uni-lj.si

Smreka in jelka sta med najpomembnejšimi medovitimi drevesnimi vrstami slovenskih gozdov. Večina gozdnega medu, ki je tudi zato, ker prihaja iz čistega naravnega okolja, med najbolj cenjenimi pri nas, izvira iz teh vrst. Ker njun delež v lesni zalogi že nekaj časa upada, so mnogi čebelarji zaskrbljeni, kako bo z gozdno čebeljo pašo v prihodnosti. Je njihova zaskrbljenost upravičena?

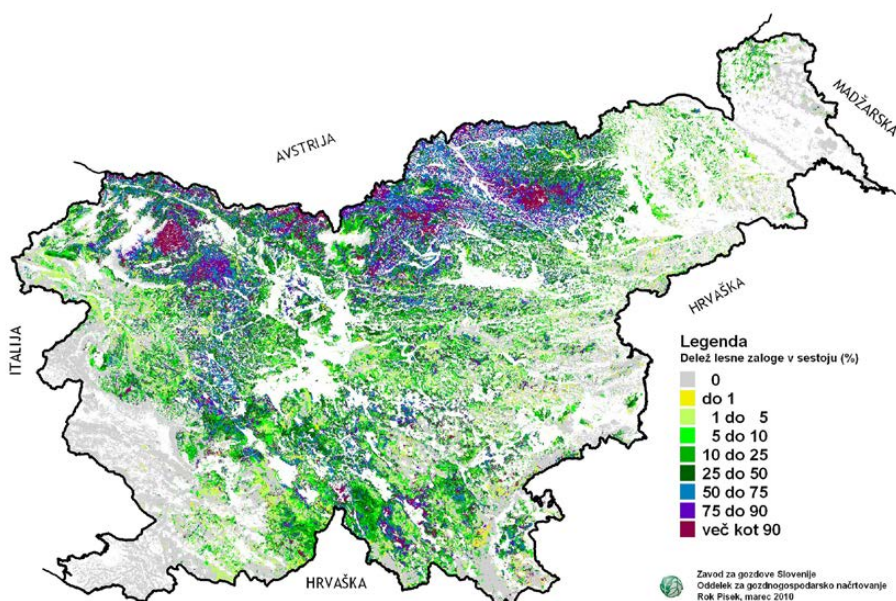
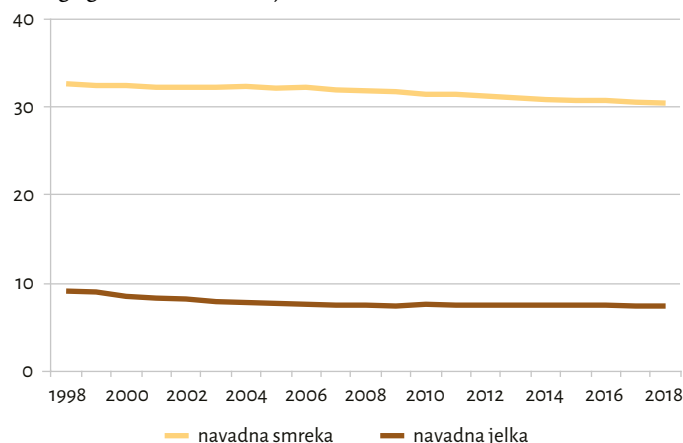
Navadna smreka (*Picea abies* (L.) Karst.) in navadna jelka (*Abies alba* Mill.) sta daleč najpogostejša iglavca naših gozdov, vendar njun delež v lesni zalogi že več kot dve desetletji vztrajno upada (Preglednica 1). Delež prve se je v tem času z 32,7 % zmanjšal na 30,5 %, delež druge pa z 9,1 % celo na 7,4 %.

Smreke je bilo v naših gozdovih pred začetki gospodarjenja vsaj štirikrat manj kot danes, a smo jo v nekaj stoletjih razširili tudi na rastišča, ki zanje niso najbolj ustrezna. Tega smo se zavedeli že pred desetletji in jo začeli s sušnejših rastišč postopoma umikati. Žled in napadi podlubnikov v zadnjih šestih letih so ta proces samo pospešili in nam jasno pokazali, da bo treba delež smreke v prihodnosti še zmanjšati in jo ponekod celo nadomestiti z odpornejšimi vrstami. Vendar vseeno ni razloga, da bi se

smreki že zdaj povsem odpovedali. Na ustreznih rastiščih še naprej ostaja gospodarsko pomembna vrsta, kar kaže tudi podatek, da je skoraj polovica sadik pri pogozdovanju še vedno smrekovih.

Vzroki za upadanje deleža jelke so nekoliko drugačni. Jelke v primerjavi s smreko nismo širili na zanjo neprimerna rastišča, ampak je ostala večinoma v okviru prvotne razširjenosti, kjer je niso bistveno prizadeli ne žled ne podlubniki. Največ gozdov jelke z današnjimi visokimi lesnimi zalogami pa je nastalo v 2. polovici 19. stoletja in jih v zadnjem času obnavljamo, zato je logično, da lesna zaloga upada. A žal je postala obnova gozdov z jelko v večjem delu Sloveniji, pri čemer izstopajo postojnski, kočevski in novomeški gozdovi, skoraj popolnoma nemogoča. Razlog

Preglednica 1: Gibanje deležev (%) smreke in jelke v lesni zalogi gozdov v Sloveniji (ZGS 2019).

Današnja razširjenost navadne smreke v Sloveniji

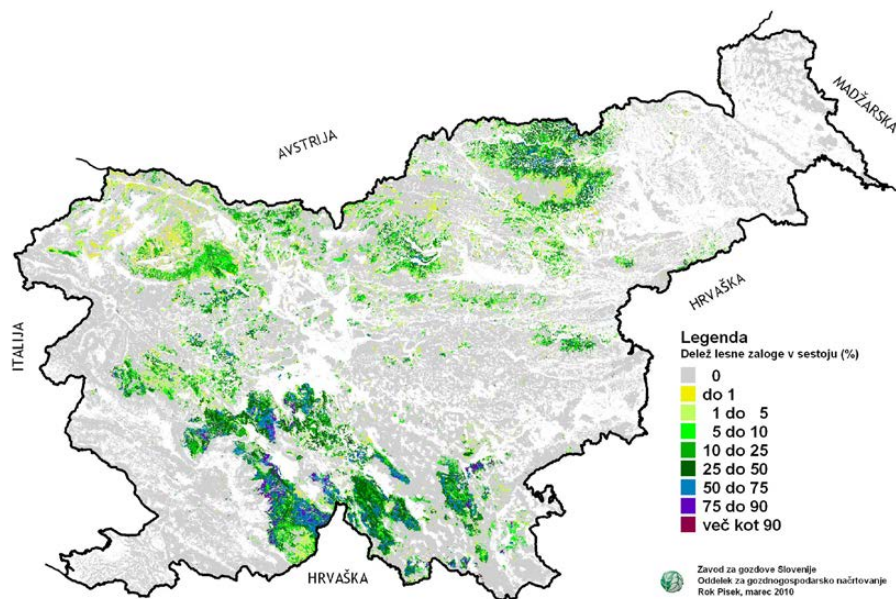

Navadna smreka

za to je preveč številčna jelenjad in srnjad, ki z močnim objedanjem mladih rastlin preprečuje kakršno koli obnovo z jelko in spravlja v obup tako lastnike gozdov kot gozdarje. Uravnavanje številčnosti populacij divjadi v naših gozdovih je resen problem, katerega reševanje presega samo okvir gozdarske stroke in sproža številne konflikte. Učinkovitih rešitev za zdaj ni videti, pri njihovem iskanju pa bi gotovo lahko pomagala tudi skupna in koordinirana prizadevanja gozdarjev in čebelarjev.

tudi ohranjanje čim večje genetske variabilnosti in naravne odpornosti drevesnih populacij ob hkratnem upoštevanju rastiščnih potreb in lastnosti obeh vrst. Po potrebi bi lahko začeli razmišljati tudi o uporabi južnejših in odpornejših provenienc avtohtonih vrst. Dolgoročno bi rešitve v zvezi z vsaj delno nadomestitvijo domačih vrst, če bi bilo to nujno potrebno, lahko iskali še pri tujerodnih drevesnih vrstah, med katerimi so se do sedaj nekatere pri nas že dobro izkazale. Taki sta na primer robinija in navadna ameriška du-

Foto: ZGS, 2019

Današnja razširjenost navadne jelke v Sloveniji

Navadna jelka

Foto: Robert Brus

Ob vsem napisanem je treba upoštevati še nekaj. Po napovedih bi lahko zaradi podnebnih sprememb v naslednjih 50 letih prišlo do sprememb vegetacijskega tipa na več kot treh četrtinah naših gozdnih površin. Delež združb, v katerih prevladujejo iglavci, na primer jelka, smreka ali rušje, je že zdaj razmeroma majhen in se bo še zmanjšal, poleg njih bo verjetno upadel tudi delež večine združb bukovih gozdov, nižinskih gozdov vrbe, jelše in doba in drugih. Areal nosilnih in spremljevalnih vrst v teh združbah se bo v prihodnje gotovo zmanjševal. A kljub napovedim modelov se moramo pri gospodarjenju z gozdovi še najprej truditi, da bi smreko, jelko in druge avtohtone vrste v naših gozdovih ohranili čim dlje in v čim manj zmanjšanih deležih. Ob rešitvi problema številčnosti divjadi bo pomemben temelj tega

glazija. Pred kakršno koli širšo uporabo tujerodnih vrst pa bo seveda nujno potrebno njihovo dolgoletno spremljanje in celovita analiza njihovih morebitnih negativnih vplivov na okolje. ●

Viri:

- Biotehniška fakulteta Univerze v Ljubljani (2009): *Zbornik gozdarstva in lesarstva*, št. 89, str. 33–42.
- Brus, R., Kutnar, L. (2017): Drevesne vrste za obnovo gozdov po naravnih motnjah v Sloveniji. *Gozdarski vestnik* št. 75, str. 204–212.
- Kutnar, L., Kobler, A., Bergant, K. (2009): *Vpliv podnebnih sprememb na pričakovano prostorsko prerezporeditev tipov gozdne vegetacije*, www.dlib.si/details/URN:NBN:SI:doc-LU9QBI8H.
- Zavod za gozdove Slovenije (2019): *Poročilo Zavoda za gozdove Slovenije o gozdovih za leto 2018*, 135 str.

Pametna tehtnica BeeConn edinstvena na svetu

V čebelarstvu Boštjan in Anton Noč smo ponosni, da smo kot prvi 18. aprila testno namestili tehtnico BeeConn avtorja Jožeta Smrkolja. Po naših informacijah vsega tega, kar

omogoča ta »pametna« tehtnica, še ni na svetovnem tržišču. Tehtnica BeeConn periodično spremlja maso panja, vlago, temperaturo, smer vetra, jakost vetra, količino padavin in omogoča pogled na čebelnjak. Na ta način lahko tudi daljinsko in sprotno spremljamo donose, vremenske razmere na lokaciji čebelnjaka, izlet če-

bel in stanje na čebelnjaku.

Boštjan Noč, predsednik ČZS

Foto: Boštjan Noč